

Література

1. Абсатаров Х.Х. Угроза убийством или причинением тяжкого вреда здоровью как преступление против личности: Уголовно-правовой и криминологический аспекты: автореф. дис. на соискание учен. степени канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 “уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право” / Х.Х. Абсатаров. - Челябинск, 2005. - 20 с.

2. Гаухман Л. Д. Борьба с насильственными посягательствами / Л.Д. Гаухман - М.: Юрид. лит., 1969. - С. 31/

3. Костров Г.К. Уголовноправовое значение угрозы: автореф. дис. на соискание учен. степени канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 “уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право” / Г.К. Костров. - М., 1970. - 21 с.

4. Самощенко И.В. Ответственность за угрозу по уголовному праву Украины (понятие, виды, спорные проблемы): дис. канд. юрид. наук: 12.00.08 / И.В. Самощенко - Харьков, 1997. - 20 с.

5. Стерехов Н.В. Ответственность за угрозу по советскому уголовному праву: автореф. дис. на соискание

учен. степени канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 “уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право” / Н.В. Стерехов. - Свердловск, 1972. - 21 с.

6. Хабарова М.В. Угроза убийством или причинением тяжкого вреда здоровью: уголовно-правовой и криминологический аспекты (по материалам судебной практики Краснодарского края): автореф. дис. на соискание учен. степени канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 “уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право” / М.В. Хабарова. - Краснодар, 2006. - [Электронный ресурс]: <http://www.law.edu.ru/script/cntSource.asp?cntID=100132566>

Савченко О.О.

*слухач магістратури факультету
підготовки фахівців для підрозділів
кримінальної міліції ОДУВС*

Собко Г.М.

*доцент кафедри кримінального права
та кримінології ОДУВС*

Надійшла до редакції: 13.11.2013

УДК 343.9:343.611

ОСОБЛИВОСТІ ПРОТИДІЇ ХАБАРНИЦТВУ СЕРЕД ПОСАДОВИХ ОСІБ ДЕРЖАВНИХ КОНТРОЛЮЮЧИХ ОРГАНІВ

Тарасенко В. Є.

Розбудова правової держави та проведення судово-правової реформи в Україні відбуваються на фоні поширення злочинних проявів у всіх сферах суспільного життя. Сьогодні змінюється характер злочинності, її структура, з'являються нові, більш зухвалі форми, що є типовим, зокрема, і для хабарництва. Суспільна небезпека хабарництво проявляється в тому, що ці злочини дискредитують владні інституції, підривають престиж держави, порушують права й обов'язки громадян, знижують віру в справедливість і ведуть до значної соціальної напруги в суспільстві. На сьогодні важко вираховувати збитки іміджу української державності, завдані корупційними проявами. На міжнародному рівні репутація України набула характеру корумпованої держави, а за даними міжнародної організації “Transparency International” Україна знаходиться в списку найбільш корумпованих країн світу [4, 109]. Результати аналізу криміногенної ситуації показують, що з початку 90-х років минулого сторіччя спостерігається однозначна тенденція зростання кількості злочинів, пов'язаних із хабарництвом. За останні роки показник вчинюваних злочинів за цим напрямом залишається на достатньо високому рівні, а з урахуванням латентності рівень злочинів у цій сфері набагато вищий.

Хабарництво є найбільш небезпечним, коли воно вчинюється посадовими особами, які покликані забезпечувати провадження відповідної державної політики, контролювати, перевіряти певну діяльність чи процеси. На жаль, у законодавстві відсутнє визначення контролюючого державного органу в загальному розумінні, але в побутовому значенні ця категорія торкається державних органів, які в межах своєї компетенції, визначеної законом, здійснюють контроль за законністю (своєчасністю, достовірністю, повнотою тощо) відповідної діяльності.

Умовно контролюючі державні органи можна поділити на наступні категорії.

І. Фіскальні органи, що покликані забезпечувати інтереси казни й наповнення бюджету:

- органи податкової служби;
- органи контрольно-ревізійної служби;
- органи соціального страхування.

Як окремий перевіряючий орган можна сюди віднести й Пенсійний фонд, хоча кошти Пенсійного фонду не включаються до бюджету, але враховуючи особливий статус внесків у Пенсійний фонд, цей орган є контролюючим щодо цих внесків.

ІІ. Органи, що покликані забезпечувати безпеку життєдіяльності громадян:

- санітарно-епідеміологічна служба;
- державна пожежна служба;
- органи захисту прав споживачів;
- органи екологічного контролю тощо.

Цей перелік, однак, не є вичерпним, оскільки, наприклад, у разі здійснення суб'єктами підприємницької діяльності різних видів провадження бізнесу, можливі втручання з боку органів державної влади та управління, наприклад, при здійсненні робіт з підвищеною небезпекою, для чого необхідно отримувати окремий дозвіл Держнаглядохоронпраці, і, відповідно, Держнаглядохоронпраці має право здійснювати перевірку дотримання умов, визначених дозволом. Отже, діяльність посадових осіб державних контролюючих органів має вагомое значення для суспільства, що, у свою чергу, значно підвищує суспільну небезпеку вчинення зазначеними особами корупційних дій.

Наукові спостереження дають підстави вести мову про певний комплекс специфічних параметрів і рис, відповідно до яких протиправна діяльність посадових осіб державних контролюючих органів виступає як специфічний об'єкт оперативно-технічного документування. На нашу думку, ці нетипові або менш виражені для інших категорії хабарників риси можна проілюструвати за такими напрямками:

- 1) правовий статус розроблюваних осіб;
- 2) сфера реалізації розпорядчо-регулятивних функцій;

3) характер і порядок проведення перевірок, наявність пов'язаного з цим специфічного комплексу функціональних і службових обов'язків;

4) психологічні особливості взаємовідносин хабароодержувача та хабародавця.

Першою з визначених специфічних рис, які відрізняють працівників державних контролюючих органів серед інших посадових осіб, сфери діяльності яких також вражені хабарництвом, є їх правовий статус. Річ насамперед у тому, що на відміну від представників суддівського та депутатського корпусу, деяких інших категорій громадян, посадові особи державних контролюючих органів не користуються ніякими імунітетами й перевагами, що спричиняє додаткові труднощі в разі проведення стосовно них оперативних-технічних заходів.

Наступною рисою, яка визначає специфіку протидії хабарництву в контексті обраної теми, є сфера реалізації посадовими особами державного контролюючого органу наданих повноважень. Сфера реалізації контрольно-владних повноважень обумовлює характер рішень, які всупереч установленим правилам і нормам приймають посадові особи того або іншого контролюючого органу, а характер і наслідки цих рішень, у свою чергу, здійснюють керівний вплив на коло тих обставин, які підлягають фіксації за допомогою заходів оперативних-технічного документування. Наступною обов'язковою умовою для якісного й ефективного оперативного супроводження належного функціонування контролюючих органів, дотримання ними вимог антикорупційного законодавства в разі допущених певних порушень є чітке розуміння характеру й порядку проведення перевірок різних аспектів господарської діяльності. Відстеження певних ситуацій, в яких з достатнім рівнем імовірності слід очікувати вчинення хабарництва, передбачає, принаймні, з'ясування предмету, характеру, часу й, мабуть, найістотнішої обставини - місця проведення перевірок.

При організації протидії зазначеній категорії злочинів слід вказати й на психологічні особливості взаємовідносин хабароодержувача та хабародавця. Так, взаємовідносини посадової особи державного контролюючого органу й особи, в якій вимагається незаконна винагорода, характеризується комплексом складних і суперечливих психологічних особливостей, які неприйнятні іншим сферам, де хабарництво також має місце. Переважна частина осіб, які потенційно утворюють групу хабародавців, самі є порушниками законодавства, наприклад, умов провадження господарської діяльності, окремих санітарних, документальних, технічних регламентів, тому сприймають тиск з боку посадової особи з певним ступенем розуміння. Через цю ж обставину особи, які утворюють групу хабародавців, не часто та без особливого бажання звертаються із заявами й повідомленнями до правоохоронного органу. Це утворює додаткові ускладнення при документуванні хабарництва у сфері реалізації контрольно-дозвільних повноважень посадо-

вих осіб органів державної влади, особливо в частині пошуку первісної інформації про протиправну діяльність.

Отже, суспільна небезпека отримання хабара посадовими особами державних контролюючих органів полягає в тому, що підконтрольні сфери, важливі для суспільства, починають функціонувати з певними порушеннями законодавства, від чого зазнають значних збитків інтереси окремих громадян, суспільства та держави в основних сферах життєдіяльності (охорона здоров'я, освіта, пенсійне забезпечення, оподаткування тощо). Крім того, не тільки порушується встановлений законодавством порядок провадження певних видів діяльності, а й завдається значна економічна шкода, наприклад, через формальний контроль процедури відшкодування податку на додану вартість, сплати податків, приватизації державного майна та ін. Звідси, у межах одного кримінального провадження, порушеного у зв'язку з отриманням хабара посадовою особою контролюючого органу, фактично може розслідуватися сукупність різних за своєю спрямованістю злочинів (проти власності, у сфері господарської діяльності, у сфері службової діяльності). Їх особливістю є те, що вони нерозривно поєднані з отриманням хабара, зумовлені цим і фактично утворюють певну технологію злочинної діяльності.

Отже, протидія хабарництву серед посадових осіб державних контролюючих органів сприяє викриттю злочинів у господарській, кредитно-фінансовій та інших сферах, оскільки давання хабара для підконтрольних осіб є своєрідним засобом досягнення їхньої злочинної мети.

Література

1. Конституція України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України, 1996. - № 30. - С. 141.
2. Закон України "Про оперативні-розшукові діяльності" від 18 лютого 1992 року // Відомості Верховної Ради України (ВВР). - 1992. - № 22. - С. 303.
3. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року // Офіційний сайт Верховної Ради України. - [Електронний ресурс]: <http://zakon.rada.gov.ua>.
4. Войтович Н.Ф. Корупція в українському суспільстві як одна із загроз економічній безпеці // Економічна безпека держави: стан, проблеми, напрямки зміцнення (мат-ли наук.-практ. конф. Харків, 27 жовтня 2006 р.). - Харків: ХНУВС, 2007. - 278 с. - С. 107-112.
5. Офіційний сайт МВС України. - [Електронний ресурс]: <http://mvs.gov.ua>.

Тарасенко В.Є.

*професор кафедри криміналістики, судової медицини та психіатрії Одеського державного університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, доцент
Надійшла до редакції: 07.11.2013*

УДК 343.377

ЗЛОЧИНИ У СФЕРІ БЕЗПЕКИ РУХУ ТА ЕКСПЛУАТАЦІЇ ТРАНСПОРТУ

Челпан О. В.

При дослідженні кримінально-правової природи злочинів у сфері безпеки руху та експлуатації транспорту були здійснені спроби вирішення не тільки питань кримінальної відповідальності за вчинені злочини, а й

пошук оптимальної конструкції досліджуваних злочинів, який спрямований на посилення ролі законодавства в запобіганні злочинів у досліджуваній сфері.

Особливої уваги заслуговує монографічне досліджен-

© О.В. Челпан, 2013